

Václav Havel (1936 – 2011): Audience (1975)

Struktura zkoušky:

I. Beletristický text:

A. Literární druh a žánr, umělecký směr / tvůrčí skupina, literárněhistorický kontext, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;

B. 1. Doba a místo (děje); 2. Hlavní postavy a jejich charakteristika;

3. Námět, témata, hlavní motivy; 4. Zvláštnosti kompozice;

C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti.

SLÁDEK: A nebuďte smutnej!

VANĚK: Já nejsem smutný –

(*Pauza*)

SLÁDEK: Poslyšte, Ferdinande – jste Ferdinand, že jo?

VANĚK: Ano –

SLÁDEK: Poslyšte, Ferdinande, chtěl jsem s váma mluvit –

VANĚK: Já vím, pane sládku –

(*Pauza*) (...)

SLÁDEK: Poslyšte, Ferdinande – Co byste říkal tomu dělat tady skladníka? To by nebylo špatný, co? Jste koneckonců inteligent, poctivej jste taky, tak co? Nebudete přece pořád jen koulet s cikánama sudy! Byl byste v teple – přes poledne byste to zavřel – jako že děláte pořádek – a mohli byste si tam v klidu vyměřet nějaký vtipy do těch svejch her – a kdybyste chtěl, mohli byste si tam třeba i zdřímnout – co tomu říkáte?

VANĚK: Myslíte, že by to bylo možné?

SLÁDEK: Co by to nebylo možný?

VANĚK: Já nejsem samozřejmě v situaci, že bych si mohl vybírat, ale pokud by tu taková možnost opravdu byla, považoval bych to samozřejmě za výborné. (...)

SLÁDEK: Koukej, v tom skladě bys měl řídu času – co by ti to udělalo, kdybys mi to jednou tejdně hodil na papír? Za to ti snad stojím, ne? Budu nad tebou držet ochrannou ruku! Budeš se tam mít jak prase v žitě! I pivo si tam budeš moct nosit – kolik budeš chtít! Pro tebe to přece musí bejt hračka! Jsi přece, sakra, spisovatel! Ten Tonda Mašků je fakt slušnej kluk a fakt to potřebuje – tak ho nemůžem přece nechat ve štychu! Anebo jsme si, sakra, neřekli, že budem táhnout za jeden provaz? Že si budem pomáhat? Že budem zkrátka parta? Neřekli jsme si snad na to? No řekni – řekli jsme si na to, nebo neřekli?

VANĚK: No dobře, ale –

SLÁDEK: Všechno teď, Ferdinande, záleží na tobě! Když nám píchneš, bude všechno dobrý! Ty pomůžeš mně, já jemu, on mně a já zas tobě – takže žádněj přitom nepřijdem zkrátka! Nebudem si přece dělat z života peklo! (*Pauza*) No – co koukáš?

SLÁDEK: Já nekoukám –

(*Pauza*)

SLÁDEK: Měl bys přímej vliv na to, co o tobě budou vědět – to přece není k zahazení –

VANĚK: Já vím –

(*Pauza*)

VANĚK: Pane sládku –

SLÁDEK: Co je?

VANĚK: Já jsem vám opravdu velmi vděčen za vše, co jste pro mne udělal – jenomže já – nezlobte se – já přece nemůžu donášet sám na sebe –

SLÁDEK: Jaký donášení? Kdo tady mluví o donášení?

VANĚK: Nejde o mě – mně to uškodit nemůže – ale jde přece o princip! Já se přece z principu nemůžu podílet na –

SLÁDEK: Na čem? No jen to řekni! Na čem se nemůžeš podílet?

VANĚK: Na praxi, s kterou nesouhlasím –

(Krátká, napjatá pauza)

SLÁDEK: Hm. Tak nemůžeš. Ty teda nemůžeš. To je výborný! Ted' ses teda vybarvil! Ted' ses teda ukázal! *(Sládek vstane a začne rozčileně přecházet po místnosti)* A co já? Mě v tom necháš, vid' Na mě se vykašleš! Já můžu bejt svině! Já se v tom bahně můžu patlat, na mně nezáleží, já jsem jen obyčejnej pivovarskej trouba – ale pán, ten se podílet nemůže! Já se pošpinit můžu – jen když pán zůstane čistej! Pánovi, tomu jde o princip! Ale co ostatní, na to už nemyslí! Jen když on je hezkej! Princip je mu milejší než člověk! To jste celí vy!

VANĚK: Kdo my?

SLÁDEK: No vy! Inteligenti! Páni! To jsou jen samý hladký řečičky, jenomže vy si to můžete dovolit, protože vám se nic nemůže stát, o vás je vždycky zájem, vy si to vždycky umíte zařídit, vy jste nahoře, i když jste dole, zatímco obyčejnej člověk se tady plahočí a má z toho prd a nikde se nedovolá a každej se na něho vysere a každej s ním zamete a každej si na něho houkne a život žádněj nemá a nakonec ještě o něm páni řeknou, že nemá principy! Teplej flek ve skladu, to bys ode mě vzal – ale vzít si i kousek toho svinstva, v kterým se musím denně brodit, to už se ti nechce! Principy! Principy! Bodejt' byste si je nechránili, ty svý principy – vám se totiž výborně zhodnotěj, vy si je totiž výborně prodáte, vy si na nich totiž pěkně vyděláte, vás ty principy totiž živěj – ale co já? Já za ně můžu dostat jen napráskáno!

II. Nebeletristický text:

A. Funkční styl, obsah, účel, vztah k prvnímu textu; B. Jazykové apod. zvláštnosti.

Václav Havel: *Moc bezmocných* (esej) (1978)

Vedoucí obchodu se zeleninou umístil do výkladu mezi cibuli a mrkev heslo „Proletáři všech zemí, spojte se!“.

Proč to udělal? Co tím chtěl sdělit světu? Je skutečně osobně zapálen pro myšlenku spojení proletářů všech zemí? (...) Myslím, že u drtivé většiny zelinářů lze právem předpokládat, že o textu hesel ve svých výkladech celkem nepřemýšlejí, natož aby jimi vyslovovali něco ze svého názoru na svět.

To heslo přivezli našemu zelináři z podniku spolu s cibulí a mrkví a on je dal do výkladu prostě proto, že se to tak už léta dělá, že to dělají všichni, že to tak musí být. Kdyby to neudělal, mohl by mít potíže; mohli by mu vyčíst, že nemá „výzdobu“; někdo by ho mohl dokonce nařknout z toho, že není loajální. Udělal to proto, že to patří k věci, chce-li člověk v životě obstát; že je to jedna z tisíce „maličkostí“, které mu zajišťují relativně klidný život „v souladu se společností“. (...)

To ovšem neznamená, že jeho počin nemá žádný motiv a smysl a že se svým heslem nikomu nic nesděljuje. To heslo má funkci *znaku* a jako takové obsahuje sice skryté, ale zcela určité sdělení. Verbálně by je bylo možné vyjádřit takto: já, zelinář XY, jsem zde a vím, co mám dělat; chovám se tak, jak je ode mne očekáváno; je na mne spolehnutí a nelze mi nic vytknout; jsem poslušný, a mám proto právo na klidný život. Toto sdělení má přirozeně svého adresáta: je namířeno „nahoru“, k zelinářovým nadřízeným, a je zároveň štítem, kterým se zelinář kryje před případnými udavači.

Esej Moc bezmocných patří mezi 3 proslulé texty, jimiž Václav Havel v krátkém časovém rozmezí ve 2. polovině 70. let (jež byla zakončena jeho uvězněním) výstižně charakterizoval československou normalizační společnost jako jev, v němž se pod slupkou zdánlivé spokojenosti a relativního hmotného dostatku kumuluje represivní potlačování lidských práv ze strany státní moci a strach i apatie ze strany řadového obyvatelstva; dalšími dvěma texty tohoto druhu byly Otevřený dopis Gustávu Husákovi a Prohlášení Charty 77 (zde byl Havel jedním z autorů). Esej vychází z konkrétního příkladu a zobecňuje jeho smysl. Objasněte, nakolik sládek z Havlovy hry odpovídá zelináři z eseje a v čem se od něj – z autorovy vůle – liší.

